

լական Պռօշ Թագաւորի մասին է պատմում մի զրոյց կամ ըստ Սրուանձտեանի, վէպ Բուլանընի ժողովուրդը: Բայց երեւակայեցէք, մի յօրենացի կամ նորա աղբիւրը Մար Արաս, որ այդ «Հին Ժամանակների կռապաշտ Թագաւոր Պռօշի» վէպը ըսում է և Պռօշ Թագաւորին իւր պատմութեան մէջ առնում ու նորա ապրած Ժամանակն իրենից 1500 տարի առաջ դնում: Մի՞թէ այդու կը հաստատուի այն թէ Բուլանընի ժողովուրդը Պռօշ Թագաւորի մասին զրոյց է ունեցել, — Մենք աւելի կանգ առանք պ. Յաւարթեանի այս կարծիքի մասին քան արժէր: Անցնենք նորա միւս կարծիքին, որ խկապէս նշանակութիւն ունի, որովհետեւ հիմնուած է բանասիրական համեմատութիւնների վրայ:

(Եւքստեմէլ)

Մ. Արեղեան.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Ելեգրական ծառեր. — Այս տեսակ ծառեր գտնուած են Խաղաղական ովկիանոսի ափերի վերան և ունին շատ հետաքրքիր յատկութիւններ: Դրանց տերեւները ելեքարական ոյժ են պարունակում իրենց մէջ, և եթէ մարդ ձեռքով դիպչելու լինի նրանց, ելեքարական հարուածներ կստանայ, Գալուանալափը (գործիք) այդպիսի ծառերի ելեքարական ոյժի աստիճանն որոշ կերպով ցոյց է տալիս: Եթէ մինչև իսկ ծառից 20 մետր հեռու գտնուի, Ոչ միայն թռչուններն են խոյս տալիս այդ տեսակի ծառերից, այլ նաև միջատներն էլ չեն սիրում դրանց վրայ ապրել: „L'Electricien“ թերթի գրածին նայելով, այդ ծառերը միմիայն ցերեկներն են այդպիսի զօրութիւն ցոյց տալիս:

Գոտապելի ծառ. — Կալիֆորնիայի յայտնի վիթխարի ծառերի փառքը սրանից յետոյ պէտք է նսեմանայ աւստրալիական գոտապելի ծառի առաջ, և Աւստրալիան, այդ մոռացուած աշխարհը, իր բուսական և կենդանական անդրըհնգեղան

զանազան հաղուադիւտ նմուշներով առաջնութեան պատիւ ձեռք բերէ: Մօտ ժամանակներս այնտեղ գոտապելի մի հսկայ ծառ է գտնուած, որի բարձրուղէն գագաթը 143 մետր (71 սաժէն) բարձր է երկրի երեսից: Եթէ այդ բարձրութիւնը համեմատական չափի վերածենք, կգտնենք, որ այդ ծառի վերին ծիւղերը հասնում են Կեօնի հսկակաւոր տաճարի կաթուղիկէին և կամ այն բարձրութեան, որ կուեննար Պետերբուրգի Իսահակեան մայր տաճարի գմբէթը, եթէ վրան հնարաւոր լինէր Աղէքսանդրեան սիւնը դնել: Իսկ Կալիֆորնիայի առասպելական մեծութեան հասնող ծառերից սա 6 մետրով աւելի բարձր է:

Սնկի հիւրն իրեւն օձի կծածի դեղ. — Պիզալի առնունով Պրանսիացի մի բնագէտ այդ նոր միջոցն է առաջարկում օձի կծածի դէմ: Ուսումնասիրելով սնկերի բնատեսական ներգործութիւնը, վերոյիշեալ գիտնականը իր կատարած բազմաթիւ յաջող փորձերից յետոյ, այն եզրակացութեան հասաւ, որ զանազան սնկերի հիւթը կարող է բոլորովին վստահելի հակաթոյն համարուել թունաւոր օձերի կծածի համար:

Երբ ծովի խոզի և կամ ուրիշ տաքարեւն կենդանիների կաշու տակ սնկի հիւթ էլն սրկում, բոլոր փորձի նեթարկուած կենդանիներն այլևս օձի թոյնի պատճառած ցաւերը չէին զգում: Նոյն հետեանքն էր ստացւում, եթէ փորձի համար վերցնում էին եւրոպական յայտնի թունաւոր սնկերը, ինչպէս ճանճասպանն ու գետնասունը:

Փողը Կարոյնեան կղզիներում. — Կարոյնեան կղզիների բնակիչները վերջերս միայն սկսեցին առևտուր անել եւրոպացիների հետ: Այժմ „Natur“ լրագրի ասելով, այդտեղ նոր է սկսւում եւրոպական ոսկի դրամի գործածութիւնը. սակայն Եան կղզու բնիկները, ինչպէս այդ մասին հաղորդում է Գանիացի ճանապարհորդ Խրիստենսէնը „Nord og Syd“, ամսագրի մէջ, ունին իրենց սեպհական փողը, որը՝ Պալաու կղզիների քարահանքերից մեծ զօնաւորութեամբ հանուած՝ կրի որձաբարի ահագին կտորներիցն են շինում: Այս փողերն աշխարհիս ամենանշանաւորներն են: Այդ տարօրինակ դրամներն մեծ մեծ օղակներ են, որոնք իրենց միջին մասում մի մի անցք ունին և աւելի մեծ են քան խոշոր պանրի զլուխներ:

Եթէ այդպիսի փողեր տեղափոխուել են ուղում, նրանց անցքերի միջից մի մի ձող են անցկացնում, և զլորելով քաշ տալիս գետնի վրայով: Առաջ այդ փողերը մեծ վարկ ունէին և թանկ էլ

գնահատում էին. այդ պատճառով կղզիների առաջնորդներն ամեն կերպ աշխատում էին միանգամից մեծ քանակութեամբ չրջանառութեան մէջ մտնել: Սակայն կարճ միջոցից յետոյ՝ եւրոպացի շահագետները չափազանց մեծ քանակութեամբ այդպիսի փողեր ներմուծեցին այդ կղզիները: Դրա համար էլ նրանց գինը խիստ զգալի շափով բնկաւ և ներկայումս այլևս քիչ են գործածւում:

* *

Հեղուկ օդի նոր գործադրութիւնը.— Ինչպէս յայտնի է, ուսուցչապետ Լինդէնը կարողացաւ օդն հեղուկ դարձնել: Մի առանձին վերին աստիճանի սրամիտ կազմութեան րայց և բաւականին թանկագին գործիքի օգնութեամբ ամեն մարդ կարող է իր առանձնասեւեակում հեղուկ օդի հոսանք յառաջ բերել ու ստացածը կրկնակի պատեր ունեցող շէնքի մէջ պահել: Շէնքի բերանը բաց պիտի թողնել, և այդպէս իսկ հնարաւոր կլինի մինչև հեռաւոր երկիրներ ուղարկել:

Հեղուկ օդը շատ դարմանալի յատկութիւններ ունի: Մի քանի նիւթեր, ինչպէս օր. պարաֆինն ու նման մարմինները, եթէ կարճ միջոց մնաւ լինեն նորա մէջ, մուծ տեղը փայլելու ունակութիւն են ստանում. կամ եթէ որեւէ մետաղ, խուրսուզեն այդ հեղուկի մէջ, կարճ ժամանակից յետոյ ապակու դիւրարեկութիւն է ստանում: Այն ինչ փափուկ կաուչուին իսկոյն ամրանում է, հէնց մօտեցնում են նրան:

Հեղուկ օդի բարեխառնութիւնը 190 աստիճան սառուցման կէտից ցած է: Պէտք է ուրեմն ընդունել, որ եթէ մարդ մատը նորա մէջ մտնէ՝ մի ակնթարթում կընդարմանայ: Սակայն այդպիսի բան չի պատահում: Արեւի է մի որոշ ժամանակ մասն այդ հեղուկի մէջ պահել և ոչ մի վնաս չի կրի: Այդ երևոյթն այսպէս է բացատրւում. հեղուկ օդի այն շերտը, որը մօտենում է մեր մարմնին, տաքութեան ազդեցութեան տակ իսկոյն փոխարկւում, սովորական օդ է դառնում: Աւելին մեր մատը, հէնց որ հեղուկի մէջն ենք մտնում, իսկոյն չրջապատւում է իսկական օդով, որն և պաշտպանում է նրան հեղուկի ծայրահեղ ցրտութիւնից: Արպէս զի հեղուկ օդը չկարողանայ վնասակար ազդեցութիւն անել մեր մարմնի որևիցէ մասի վրայ: անհրաժեշտ է սրկիւլ այն կրկին հեղուկ օդով: Այն ժամանակ մարմնի այդ կէտը կորցնելով արագապէս իր տաքութիւնը, կգազարի ցաւեր զգալուց և կմնայ անարիւն: Այս հանգամանքն աչքի առաջ ունենալով, բժշկապետ Ուայան միտք յղացաւ հեղուկ օդը գործադրել թիմեւ անդամահատութեանց ժամանակ իրեն ցաւ չպատճառող և արիւն կանգնեցնող միջոց: Այս յիրաւի

փառաւոր հետեանքների հասաւ: Անդամահատութիւնները տեղի էին ունենում առանց ցաւի ու մի կաթիլ արիւն թափելու: Վերքի բժշկութիւնն էլ իր կանոնաւոր ու յաջող ընթացքն ունէր և ոչ մի բարդ տկարութիւն առաջ չէր բերում:

Վերջը յայտնեցաւ և այս, որ հեղուկ օդը բժշկում է այնպիսի հիւանդութիւններ, որոնց առաջ բժշկական գիտութիւնը մինչև այժմ իրեն անզօր էր զգում: Այդ հիւանդութիւններն են. քաղցկեղ, ջղային ցաւեր, կարմիր քամի ևն:

* *

Ժամանակակից Սոցիալիզմ.— Անգղիայում, «Քեոֆ Պոյոսի», Տրանսուալի հասարակապետութեան ներկայ նախագահ Արիւգերի մասին, որն այժմ այնքան մեծ մտահոգութիւն է պատճառում անգղիացիներին, բաղմաթիւ սրամիտ ու զուարճալի պատմութիւններ են շրջում: Այդ զուարճախօսութեանց մեծամասնութեան մէջ նա ներկայանում է իրրեւ մի յամառ ծերունի, թշնամի ամէն կամայականութեան. րայց միևնոյն ժամանակ ուրիշների մէջ էլ արտափայլում են նրա իմաստութիւնն ու մարդու սրտի ճանաչողութիւնը: Նրա մասին պատմուած վերջին կորովամտութիւնը հետեւեալն է. Արիւգեր (երկրագործ) եղբայրներ իրենց հայրական ժառանգութիւնը բաժանելիս ոչ մի եղբայրացութեան չէին կարողանում հասնել, և իրենց անվերջ խնդիրներով ձանձրացնում էին նախագահ Արիւգերին, որ իր վերջինը պէտք է միջամտէր և վերջ դնէր նրանց դատին: Բայց որովհետև ծերունին ոչ ժամանակ և ոչ էլ ցանկութիւն ունէր բաժանարարի դեր կատարելու, ուստի և ստիպուեցան առաջ միայն ընդհանուր խորհուրդներ առնու նրանց, իսկ երբ այդ ոչ մի հետեանք չունեցաւ, պատրաստակամութիւն յայտնեց վերջնականապէս նրանց դատը կտրելու: Նա նրանցից ստորագրութիւն պահանջեց, որով նրանք պէտք է անպայման հնազանդուէին իւր ընդ որ կարգադրութիւններին: Այս երբ կատարուեցաւ նրա ցանկութիւնը, ասաց մեծ եղբորը. «Այժմ դու բաժանիր ձեր կարողութիւնն երկու հաւասար մասի, ինչպէս բարեւոր կհամարես: Բաժանիր, ինչպէս կուզես» ոչ որ չի համարձակուիլ քեզ հակառակելու: Սակայն երբ դու կվերջացնես գործդ, եղբայրդ կվերցնի այն բաժինը, որն իրեն հաճելի կլինի»:

Եղբայրներն անմիջապէս հաշտուեցան իրար հետ ու հեռացան հաշտ սրտով:

